

PRESENTACIÓ

A la ciutat marroquí de Fes, en l'hivern de l'any 1931, uns arquitectes i arqueòlegs francesos que estaven fent unes reformes a la mesquita major de la ciutat es trobaren uns murs que no coincidien amb els plànols de què disposaven i deduïren que devien ser unes tàpies afegides a posteriori; quan les van picar hi descobriren una càmera secreta rere els murs farcida de manuscrits i llibres de sis segles abans, entre els quals hi havia una còpia de les memòries escrites en primera persona d'Abd-Al·làh al-Zirí, el rei de Granada de l'època de les primeres taifes musulmanes, escrites a l'exili, a Marroc, a l'entorn de l'any 1090, a la ciutat d'Aghmat, uns trenta km al sud de l'actual Marràqueix, on l'havien enviat els almoràvits d'Ibn Taxufín després d'ocupar-ne la ciutat, acusat de col·laboracionista amb el rei de Lleó, Alfons VI i de traïció a la causa dels almoràvits, dinastia que ocuparia al-Àndalus des del nord d'Àfrica al segle XI, i hi regnarien, des de l'Ebre fins el riu Níger, a l'actual Mali i Burkina Faso.

Aquestes memòries són un cas molt peculiar d'autobiografia, traduïes al francès per Levi-Provençal i més tard al castellà per Garcia Gómez i publicades com a «Memorias d'Abd-Al·làh ibn Buluggín al-Zirí, rei de Granada (1075-90)» en Alianza Editorial, Madrid, 1980, on es manifesta la delicada justificació del personatge per mantenir-se al govern de Granada mentre es basculava entre dues forces, al nord els cristians amb qui havia de pactar i pagar les

pàries (impostos feixucs a canvi de la pau) i al sud, els musulmans de nous corrents intransigents, de vida amb un peu a l'estrep i l'altre a la tenda beduïna: ens trobem la fotografia escrita dels albors del sistema feudal a gran escala, això era, el pagament d'impostos a canvi de sessió de poder als senyors feudals però quasi a nivell de «multinacionals».

Uns nou-cents anys més tard, l'insigne historiador Joaquim Bosch Vilà va publicar el més complet assaig, fins a hores d'ara, sobre aquest moviment militar i religiós: «Los almorávides» Universitat de Granada de 1990, on ens detalla els orígens i caiguda d'aquesta ideologia política però també força econòmica que arribà a crear un imperi al segle XI que s'enfrontaria al que aleshores s'estava congriant a tot Europa: una autèntica revolució a nivell militar, armamentístic i d'organització econòmica a escala mundial (europea) que esdevindrà la consolidació del sistema feudal, «la punta de llança» del qual s'escenificarà en les croades a l'orient pròxim però que també al camp de batalla forjat als regnes que aleshores formaven la Península Ibèrica.

Efectivament, el lector avesat ja deu haver interès que el tema de què s'ocuparà el nostre número 21 de la revista anual de l'associació Cilim havia de ser el Feudalisme, que es desglossarà en diversos apartats, des de la qüestió política, l'economia, els impostos i càrregues fiscals,

fins a les indústries locals com ara el procés de fabricació de sabó o de calç, i per a la qual cosa tindrem la col·laboració dels nostres socis, membres de Cilim i d'altres; en aquest número concretament, serà el senyor Jesús Huguet qui encetarà, amb la seua aportació inestimable, la revista.

Jesús Huguet nascut a Onda però resident a Alberic, escriptor, editor, sociolingüista i polític, a hores d'ara treballa com a secretari executiu del Consell Valencià de Cultura des de l'any 2002 i com a professor universitari a la Universitat de València; també figura com a membre de les SGAE, la societat general d'autors i editors.

A més a més de la impagable definició del feudalisme ajustada al cas valencià de què parla Jesús Huguet, hom podrà fruit dels articles dels nostres col·laboradors, com ara els relatius a les contribucions fiscals, sobre els topònims de la nostra localitat i la seua relació amb la gestió de l'aigua, sobre el sindicalisme i els seus orígens, les activitats artesanals, articles rebllats encara amb els consuetudinaris sobre els personatges locals, les activitats de l'associació Xúquer Viu, les de l'associació Cilim i l'espai de la poesia i l'anuari de fets locals, però sempre acompanyats d'aquell desig d'aproximació divulgativa i científicitat de què volem complaure'ns, i per això, ens fem ressò de les recomanacions de la nostra benvolguda i venerada professora Carme Barceló Torres, historiadora i arabista de la Universitat de València, quan ens feia esment, per a tota recerca històrica, de la pulcritud a l'hora de la comprovació verídica i la certitud de les fonts antigues, que són les proves escrites fefaents de desencriptació contrastada; i era per açò que hem començat per l'autobiografia d'Abd Al-làh al-Zirí, com a mostra que sempre resulta gratificant la paciència i dedicació de l'investigador atès que la prova tan esperada pot aparèixer-li entre les runes ignotes de forma eruptiva, però sense la qual, sovint, acabem caient en la confusió i la ximpleria.

Així, a la fi del Califat de Còrdova, a principis del segle XI ja podíem veure com s'organitzaven caravanes comercials de camells, a la ciutat de Xàtiva, per baixar tot seguint la costa peninsular, travessaven l'estret de Gibraltar, entraven a l'Àfrica occidental i davallaven tot

creuant el desert fins l'actual Costa d'Ivori; seguien el que després s'anomenaria «el camí *Lamtuní*», el camí controlat pels berbers, i que tenia com a principi l'actual Tinduf, al sud del Marroc i Algèria i continuava tot resseguint els pous i oasis d'Ain ben Tili, Bir Mughain, Turín, Bir et-Talib fins Xingit i més enllà pel sud de l'actual Mauritània fins les vores del riu Níger i Timbuctú. Aquestes poblacions encara existeixen avui i curiosament delimiten la frontera actual des de Tinduf cap al sud de l'antiga colònia espanyola del Sàhara Occidental, encara colònia fins l'any 1975 i disputada a hores d'ara entre el Front *Polisario* i Marroc. Des de Xàtiva s'enduïen productes manufacturats: seda, tèxtils, armes i l'imprescindible paper de les seues fàbriques úniques aleshores a tot Europa per baratar-ho amb l'or, l'ivori, la sal mineral i els esclaus negres. Aquest comerç de nord a sud i a l'inrevés continuarà fins la caiguda de les taifes a l'època del rei Jaume I.

Dissortadament, si intentàrem trobar una definició de «feudalisme» als manuals actuals elaborats per als estudiants de batxillerat seria complicat entreveure una exposició benigna que comentara alguna referència a la Inquisició *Santa*, els jueus expulsats o els moriscos explotats, sense evitar poder manifestar certs comentaris molestos a certes dinasties de monarques rampants encara imperants; en canvi, deu ser més senzill amollar-los, als pobres estudiants, que els reis catòlics guanyaven perquè eren bons cristians i els moros dolents i infidels (tot i ser fidels a la seua religió), que no explicar el procés de canvi econòmic que s'havia conformat, al llarg de tot el segle XI i des dels orígens de la primera croada, en la qual, els europeus ja intentaren conquerir Jerusalem per poder controlar les rutes de les espècies que venien des del sud d'Aràbia, i de la seda, des de la capital de la Xina, i que acabava a Constantinoble; tot això, el mateix any que Rodrigo Díaz de Vivar, el Cid, pretenia ocupar la ciutat de València per a la seua pròpia glòria personal, com a bon senyor feudal l'any 1095.

Podríem dir que hi ha dos fenòmens, com a mínim, que diferencien els sistemes econòmics del món musulmà al del món cristià; en primer lloc: el sistema de vida del món musulmà d'aquell moment del segle XI estava basat en un sistema de vida nòmada i davant tenia un sistema de vida sedentari, el sistema dels cristians

europèus, això era, un sistema musulmà de frontera porosa, indefinida, inestable, perquè venint del desert africà i asiàtic, les fronteres són canviants, vaporoses i on només un oasi o un pou al bell mig de les arenes pot marcar un referent, un límit, una balisa i també un lloc de pas d'una caravana per assaltar; mentre que la societat cristiana europea es basava en la repoblació i ocupació i explotació agropecuària de la terra. En segon lloc, les diferents dinasties musulmanes nord-africanes, els almoràvits, almohades i benimerins, es dividien en clans tribals berbers i els interessos de cada tribu entraven en conflicte quan havien de repartir-se els botins de guerra o els beneficis de les incursions militars, mentre que la societat cristiana es desenvolupa cap al procés feudal que havia de substituir la societat esclavista heretada de l'Imperi Romà.

Els senyors feudals, els amos de la terra i de tot el que hi havia, inclosos els habitants i llur descendència, la seua producció i dels excedents de diners que en generava, poden desenvolupar un exèrcit regular basat en la casta, la consanguinitat dels nobles i de les relacions endogàmiques, i que per tant, necessitaven conquerir més terres per repoblar-les de vassalls que les treballaren per a ells i els aportaren els diners per a mantindre un exèrcit de cavallers tot l'any; en canvi, el sistema musulmà es constituïa amb exèrcits temporers o mercenaris, de pagament amb diners o espècies, no professional de dedicació exclusiva, sinó que depenien de les incursions ràpides i dels seus saquejos durant l'estiu i després es dissolien i se'n tornaven al nord d'Àfrica, a pasturar els seus ramats o als oasis, i per tant, les seues accions no es transformaven a ocupar terres cap al nord.

En conclusió, tenim dos sistemes econòmics diferents, on no trobem bons cristians i dolents musulmans, sinó nomadisme davant sedentarisme, que promou la possessió de la

terra i de tots els seus recursos, i així, la disposició d'una riquesa i una mà d'obra controlada pels senyors feudals que els permet tenir més armes i de millor qualitat, més soldats professionals de dedicació exclusiva a les armes, semblantment al que tenim ara: qui té més armes i fàbriques d'armes i matèries primeres per fer-les, sempre guanya; no la religió, la filosofia o l'ètica. No era res personal, només diners i armes.

Finalment, si fem una revisió succinta del nostre passat en els darrers llargs mil anys ens toquem amb aquell món llunyà però que tant ha marcat i definit l'actualitat, aquest «feudalisme» originat a Europa i exportat a altres continents en la forma de colonialisme agressiu, i que a hores d'ara podem aventurar que, si es manifesta en el fenomen de la «globalització», aquesta no deu ser compresa sinó com una mena de «(re)feudalització» d'un món hiperindustrialitzat, on la proliferació armamentística a gran escala sota el control de les corporacions multinacionals acaba sent el negoci estrella per excel·lència, sense cap tipus de pudicitat pietosa a tenir en compte, i on l'ascens dels moviments feixistes, racistes i xenòfobs a l'Europa actual no solament es fonamenta en l'odi gratuït i la por atàvica envers l'altre, el diferent i l'estrany, sinó més aviat esdevé una fervorosa evocació o prístina enyorança d'aquell colonialisme europeu i del món occidental davant el desenvolupament de les antigues colònies abandonades a la seua sort quan ja no eren rendibles, i ara en progressiva erupció econòmica; tot plegat, com si l'atzar ens haguera condemnat eternament a retornar en aquella fesomia particular de la nostra idiosincràsia de pruija desfermada pel poder insondable, aquella peculiaritat dolorosa de la nostra més abrupta condició humana.

La junta directiva de l'associació Cilim.